

PLÁŽOVÝ LITTERING

RNDr. Ľubica Vargová
environmentálna konzultantka,
NATUR-PACK, a. s.

Podľa počtu odpadkov na plážach tvoria plasty až 85 % odpadu v moriach. [1] Tento odpad má cezhraničnú povahu. Do morí sa dostáva z riek a do riek aj vplyvom vetra z rôzneho prostredia. Voľne pohodený odpad, tzv. littering, vytvára zdroj pre budúci odpad v moriach. Mali by riešiť problém s plážovým litteringom len prímorské mestá alebo iné, turisticky vyhľadávané destinácie? Kto by mal znášať náklady na odstraňovanie litteringu? Možné odpovede nájdete v článku.

Teória, smernica SUP a slovenský zákon o odpadoch

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/904 z 5. júna 2019 o znižovaní vplyvu určitých plastových výrobkov na životné prostredie (ďalej len „smernica SUP“) bola transponovaná do slovenskej legislatívy, konkrétne aj do zákona č. 79/2019 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (ďalej len „zákon o odpadoch“). Smernica SUP priniesla definície, povinnosti a obmedzenia jednorazových plastových výrobkov. Do účinnosti vstupujú zmeny v rôznych časových obdobiach.

Od 1. januára 2023 sa uplatňuje rozšírená zodpovednosť výrobcov osobitných výrobkov z plastu. Ide o špecifickú skupinu výrobcov a povinností, ktoré priniesla smernica SUP. Povinnosti rozširuje na výrobky uvedené v tabuľke 1. Vo všeobecnosti ide o jednorazové plastové nádoby na potraviny predávané spolu s potravinou na okamžité skonzumovanie, plastové balenia a vrecúška z pružného materiálu obsahujúce potraviny na priamu konzumáciu, nápojové obaly do 3 litrov a jednorazové poháre na nápoje vrátane ich uzáverov a viečok a o ľahké plastové tašky, teda tašky s hrúbkou steny od 15 do 50 mikrometrov.

Tabuľka 1 Jednorazové plastové výrobky, na ktoré sa vzťahuje § 75f ods. 1 a 4 zákona o odpadoch [2]

1. Nádoby na potraviny, t. j. škatule s viečkom alebo bez viečka, ktoré sa používajú na potraviny: <ol style="list-style-type: none"> určené na priamu konzumáciu buď na mieste predaja, alebo na inom mieste, ako je miesto predaja, spravidla konzumované priamo z tejto nádoby a hotové na konzumáciu bez akejkoľvek ďalšej prípravy, napríklad varenia alebo zohrievania, vrátane nádob na potraviny určené na rýchle občerstvenie alebo na akékoľvek iné jedlá určené na priamu konzumáciu okrem nápojových obalov, tanierov a balení a vrecúšok obsahujúcich potraviny,
2. balenia a vrecúška vyrobené z pružného materiálu obsahujúce potraviny, ktoré sú určené na priamu konzumáciu z tohto balenia, alebo vrecúška bez akejkoľvek ďalšej prípravy,
3. nápojové obaly s objemom najviac 3 litre, t. j. nádoby na tekutiny, napríklad nápojové fľaše vrátane ich uzáverov a viečok a kompozitné nápojové obaly vrátane ich uzáverov a viečok, okrem sklenených alebo kovových nápojových obalov s plastovými uzávermi a viečkami,
4. poháre na nápoje vrátane ich uzáverov a viečok,
5. ľahké plastové tašky.

Výrobcovi uvedených jednorazových výrobkov z plastu sa ukladá povinnosť znášať náklady:

- na opatrenia na zvyšovanie informovanosti o svojich výrobkoch uvádzaných na trh SR,
- spojené so zberom, prepravou, zhodnotením, recykláciou, spracovaním a zneškodnením odpadu z výrobkov,

- spojené s vyčistením prostredia znečisteného odpadom z týchto výrobkov, ktoré neboli vhodné do miestnych systémov zberu odpadu. [3]

Rozsah uvedenej informovanosti je nad rámec bežného informovania o nakladaní s odpadom, ktoré vyplýva z rozšírenej zodpovednosti výrobcov obalov a výrobcov neobalových výrobkov.

Je správne poukazovať len na pár vybraných výrobcov jednorazových výrobkov z plastu a dať im uhradiť náklady na vyčistenie životného prostredia?

S cieľom zistiť zloženie plážového litteringu sme sa boli prejsť na pláži v letovisku Rimini v Taliansku na pobreží Jadranského mora. V meste funguje zhruba 1 200 hotelov. V roku 2018 navštívilo Rimini 15,9 milióna turistov, čo z neho urobilo šieste najnavštevovanejšie miesto v Taliansku. [4]

Piesočnatú pláž dlhú viac ako 15 km sme navštívili začiatkom novembra 2022. Za 5 minút sme vyzbierali najväčšie odpady na zhruba 15 metroch pláže.

Ako prvé nám do očí udrela vyplavená drť. Bola to prevažne zmes rias, úlomkov dreva a rozpadnutej rybárskej siete. Výrazná červená farba siete sa dala v zmesi ľahko identifikovať. Jej kúsky neboli väčšie ako pár centimetrov. Takýto koberec lemoval pláž v nedohľadnej vzdialenosti do oboch smerov.

V tomto prípade tvorili littering úlomky rybárskeho vybavenia a návnad na lov rýb. Pozostatky športového plaveckého a potápačského vybavenia a časti najmä detských slnečných okuliarov tvorili druhú najpočetnejšiu skupinu odpadov.

Časti obalov alebo celé obaly, no nielen od potravín, ale konkrétne aj od cigaretových filtrov do elektronických cigariet, od šumienkového prášku na podporu trávenia, našli sme aj balenie od čapíkov a častý bol aj nález liekových blistrov. Ďalšou často sa vyskytujúcou skupinou odpadov boli vrchnáky z plastových fliaš, celé plastové fľaše či ich časti. Prekvapením boli stáhovalie plastové pásky v rôznych farbách a veľkostiach.

Odpady, ktoré sme našli na tejto pláži, sa sem zrejme dostali v dôsledku voľného pohodenia na zem. Mohli byť však aj odvíate silným vetrom, ktorý tu na pobreží často fúka. Veríme, že veľká časť odpadov sa sem dostala neúmyselne, napríklad pri plážových aktivitách a športovaní. Športové náčinie nebolo do smernice SUP vybrané.

Na pláži boli stopy po veľkých pneumatikách. A tak sa len domnievame, že túto pláž z času na čas prečistia. Náklady na toto čistenie by malo byť v budúcnosti hrazené práve zo skôr uvádzaného poplatku výrobcov vybraných jednorazových výrobkov z plastu, teda od výrobcov z tabuľky 1 od 1. januára 2023 a od výrobcov rybárskeho výstroja obsahujúceho plasty, výrobcov tabakových výrobkov s filtermi a výrobcov filtrov uvádzaných na trh na použitie v kombinácii s tabakovými výrobkami od 1. decembra 2024.

Extra finančné zaťaženie výrobcov vybraných výrobkov z plastu, ktoré tvoria z prevažnej časti littering, má pôsobiť na výrobcov preventívne, aby ich motivovalo zmeniť plastový materiál za iný, ekologickejšie priaznivejší. Časť nákladov na čistenie životného prostredia by podľa nás mala ostať v zodpovednosti miest a predovšetkým tých turisticky vyhľadávaných.

Turistická daň v Rimini je 2 až 4 eurá za osobu na noc, rozdelenie podľa úrovne ubytovania je uvedené v tabuľke 2. [5] Plastový odpad predstavuje závažné riziko pre morské ekosystémy, biodiverzitu a ľudské zdravie a škodí činnostiam, ako sú cestovný ruch, rybolov a lodná doprava [1]. Preto vidíme jasné prepojenie v možnosti využitia prostriedkov turistickej dane na náklady spojené s odstraňovaním litteringu.

Tabuľka 2 Mestská daň v meste Rimini [5]

Počet hviezdíčiek ubytovania	Poplatok za jednu noc za turistu s vekom nad 14 rokov
3 hviezdíčky	2 eurá
4 hviezdíčky	3 eurá
5 hviezdíček	4 eurá

Ukazovanie prstom na pár výrobcov vybraných výrobkov, ktoré budú označené za nosnú súčasť litteringu, je viac ako neférové. Ak by zvolili cestu alternatívneho, nie plastového materiálu, je potenciál, že sa táto skupina „vinníkov“ ešte viac zuží. Samozrejme, od decembra 2024 bude rozšírená aj o ďalších výrobcov, ako sa v článku vyššie uvádza. No stále je to len hra na čierneho Petra. Zmysluplné využitie vyzbieraných príspevkov bude ďalší level. ■

Zdroje:

- [1] Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/904 z 5. júna 2019 o znižovaní vplyvu určitých plastových výrobkov na životné prostredie.
- [2] Časť E I. prílohy č. 7a k zákonu č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p.
- [3] Ustanovenie § 75 f zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p.
- [4] Italy Travel Statistics [online]. [cit. 2022-11-30]. Dostupné na: <<https://luggagehero.com/blog/italy-travel-statistics/>>.
- [5] Introduction of tourist tax at several Italian destinations [online]. [cit. 2022-11-30]. Dostupné na: <https://www.grouptravel-europe.com/tourist_tax_in_italy.php>.